

ZEKÂT

ZEKAT VE FARZİYYETİ.....	1
ZEKÂT KİMLERE VERİLİR.....	1
ZEKÂT RAHMETE VESİLEDİR.....	2
SADAKA VE ZEKÂTTA ŞEYTAN FAKTÖRÜ.....	2
ZEKÂT VE CÖMERTLİK.....	3
MAL VE CAN KARŞILIĞI CENNET.....	3
ZEKÂT VERENE MELEKLER DUÂ EDER.....	3
ZEKÂT MALI BEREKETLENDİRİR.....	3
ZEKÂT MALIN GARANTİSİDİR.....	4
BİR AVUÇ HURMA DA OLSA.....	4
“ZENGİNLEŞEYİM, İMKÂNLARIM GENİŞLESİN, O ZAMAN VERİRİM” ANLAYIŞI GEÇERLİ MİDİR?.....	6
KONUNUN ÖZETİ:.....	HATA! YER İŞARETİ TANIMLANMAMIŞ.

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

Namazı kılın, zekâtı verin, önceden kendiniz için yaptığınız her iyiliği Allah'ın katında bulacaksınız. Şüphesiz Allah, yapmakta olduklarınızı noksansız görür. (Bakara Suresi, 2/110)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خُلَّةَ وَلَا شَفَاعَةً
وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ

Ey iman edenler! Kendisinde artık alış-veriş, dostluk ve kayırma bulunmayan gün (kıyamet) gelmeden önce, size verdiğimiz rızıktan hayır yolunda harcayın. Gerçekleri inkâr edenler elbette zalimlerdir. (Bakara Suresi, 2/254)

Zekat ve Farziyyeti

Zekât, sözlükte “temizlemek, çoğalmak ve büyümek” anlamlarına gelir. İslamî terminolojide ise, dinen zengin sayılan bir Müslümanın, seneden seneye malının belli bir miktarını Müslüman fakirlere Allah rızası için vermesidir.

Zekât, Kur’ân-ı Kerim’de 34 yerde zikredilmiştir. Farziyyeti, namaz ile birlikte Kur’an’da sürekli tekrar edilen şu âyet-i kerîme ile sâbittir. “Namazı kılın, zekâtı verin...” (Bakara, 43, 83, 110; Nûr, 56; Müzzemmil, 20; Nisâ, 77).

Namaz dinin direği ve kıvamı olduğu gibi, zekât da İslâm’ın kantarası, yani köprüsüdür. Demek, birisi dini, diğeri asayiş muhafaza eden İlâhî iki esastırlar. Bunun için birbiriyle bağlanmışlardır. (İşaratü'l-İcaz)

Zekât Kimlere Verilir

“Zekâtlar sadece fakirlere, düşkünlere, zekât toplayan görevlilere, kalpleri İslâm’a ısındırılacak olanlara, esirlik ve kölelikten kurtulmak isteyenlere, borçlulara, Allah yoluna ve bir de muhtaç kalmış yolcu ve gariplere mahsustur. Allah tarafından kesin olarak böyle farz

buyruldu. Allah alîmdir, hakîmdir (her şeyi bilir, tam hüküm ve hikmet sahibidir)." (Tevbe Suresi, 9/60) buyrulur.

Zekât Rahmete Vesiledir

Hem dünya hem de ukba adına, Allah'ın rahmetini celbedecek önemli hususlardan birisi de zekâttır ve zekâtın gerçekleştiği ortamda, insanların yanında diğer mahlukat bile ilâhî rahmetten istifade eder. Mes'elenin diğer bir yönü de, zekât verilmeyen toplumlarda şayet diğer canlılar olmasaydı, insanlar, ilâhî rahmetin tezahürü olan yağmurdan bile mahrum kalırlardı.

Zekât, kulu Allah'a yaklaştırmamanın yanında, O'nun rahmetine de vesiledir. Zira, daha çok Allah (c.c)'ın rahmetine nail olanlar, O'nun emirleri doğrultusunda hareket edenlerdir. Başkalarına merhamet edip ihtiyaçlarını gidermek ise, ilâhî rahmete karşı çıkarılmış en büyük davetiyedir. Allah Rasûlü (s.a.s): "Birbirlerine rahmet duygularıyla muâmele edenlere Rahmân da merhamet eder. (Öyleyse) siz, yeryüzündekilere merhamet edin ki ehl-i sema da size merhamet etsin" derken bu hakikati ifade etmektedir. Kur'ân-ı Kerim'de zekâtın, Allah'ın rahmetini celbettiği meâlen şu ifadelerle anlatılmaktadır: "Rahmetim ise her şeyi kaplamıştır. Onu takva dâiresinde yaşayanlara, zekât verenlere ve ayetlerimize inananlara yazacağım." "Namazı kılın, zekâtı verin, Rasul'e de itaat edin ki, merhamete mazhar olasınız."

Yoksulun elinden tutmak, maddî-manevî zayıf olanlara yardımda bulunmak, köleyi memnun etmek ve anne-babaya infak gibi maddeye dayalı fiillerin, Allah'ın rahmetine vesile olduğunu İnsanlığın İftihar Tablosu'ndan da öğreniyoruz: "Şu dört özelliği kendisinde toplayana, Allah rahmetini neşreder ve onu cennetine koyar: Yoksulu koruyan, zayıfa yardım eden, köleye yumuşak davranan ve anne-babasına infak eden."

Aynı zamanda zekât, bela ve musibetlere karşı bir siper konumundadır ki, bu da Rahmet-i ilâhî'nin tecellisidir. Zekât farızasının yerine getirilmediği durumlarda, Allah'ın rahmetinin de kesileceğini, yine Allah Rasûlü (s.a.s) bildirmektedir:

"Mallarının zekâtını vermeyen topluluğa semadan rahmet kapıları kapanır, yağmurdan mahrum kalırlar. Şayet hayvanlar da olmasa, onlar yağmurdan nasip alamazlar." (FF-2)

Sadaka ve Zekâta Şeytan Faktörü

Sadaka ve zekât vermede, şeytan ve nefsin menfî baskısının önemi büyüktür. Herbiri, insana, zekât ve sadakanın malda eksikliğe sebep olacağını ve neticede fakirlik gibi bir problemle karşı karşıya kalınacağını telkin ederler. Bu konuda Yüce Mevla, onların telkinlerine mukabil bizlere şu uyarıda bulunmaktadır:

"Şeytan sizi fakirlikle korkutur (fakir düşeceğinizi söyleyerek sadaka vermekten geri kalmanızı ister) ve size çirkin şeyleri yapmayı emreder. Allah ise, size kendi katından mağfiret ve lütuf vadediyor. Şüphesiz Allah'ın lütfü geniştir, O bilendir."

Allah Rasûlü (s.a.s) de sadaka ve zekâtın malı eksiltmediğini, bilakis artmasına sebep olduğunu ihtar eder. Zaten "*Sadaka (zekât), maldan hiçbir şey noksanlaştırmaz*" hadisi de bunun açık misalidir. (FF-2, Kur'an'dan Damlalar)

Zekât ve Cömertlik

Cömertlik, Allah'n "Cevâd" ismiyle rezonansa geçmenin adıdır. İnsan, yaptığı işlerde ne ölçüde esma-i ilâhî ile münasebet halinde ise, neticesinde elde ettiği faydalar aynı nisbette olacaktır. Bir hadislerinde Allah Rasûlü (s.a.s), şöyle buyurmaktadır: "*Allah "Cevad"dır; cömertliği sever ve güzel ahlâkı sevmesine mukabil çirkin huyları kerih görür."*

Vermek Allah ahlâkıdır. Allah ahlâkıyla ahlâklanmak ise, her zaman ve her yerde, ayağını sağlam bir zemine basması demektir.

Demek ki zekât, fakiri zenginin yanına yaklaştırdığı gibi, zengini de Ganiy-yi Mutlak olan Allah'a yaklaştırmakta ve kul ile Rabb arasında ciddi münasebet temin etmektedir.

Mal ve Can Karşılığı Cennet

İnsan, elde ettiği şeyleri ebedî hayat adına değerlendirdiğinde, bu o kimsenin, hissini müsbet yola kanalize etmesi ve büyük bir yatırım adına ciddi adımlar atması demektir. Bilhassa bu yatırıma esas teşkil eden iki önemli husus vardır ki o da, mal ve canın Allah yolunda kullanılması ve feda edilmesidir. Ancak bu şekilde mal ve cana ebediyet kazandırılm, karşılığında da büyük mükâfatlar elde edilmiş olur. Evet, malı ebedileştirmenin yolu, bütün çeşitleriyle infak, canı ebedileştirmenin yolu da maddî-manevî, küçük-büyük cihaddır. Allah (c.c.) yüce beyânında şöyle buyurmaktadır: "Allah mü'minlerden canlarını ve mallarını cennet mukabilinde satın almıştır."

Akabe Bey'atları esnasında, Allah Rasûlü'nün tekliflerine "evet" dediklerinde karşılık olarak elde edecekleri şeyin ne olacağını soran ensara, Peygamber Efendimiz (s.a.s.); "*Cennet*" cevabını vermişti ki, bu, mal ve canın Allah yolunda kullanılmasıyla, onlara ebedî âlemde verilecek mükâfattan başka bir şey değildi.. (FF-2, Perspektif)

Zekât Verene Melekler Duâ Eder

Zekâtı verilen bir malın artması için her gün meleklerin duâ etmeleri mevzuubahistir ki, bunu da yine Allah Rasulü'nden öğreniyoruz. "Her gün iki melek inerek, onlardan biri: "Allah'ım, infak edenin (malını bereketlendirmek suretiyle) arkasını getir" diye duâ ederken, diğeri de, "malı tutup cimrilik edenin malını telef et" diye bedduada bulunur.

Zekât Malı Bereketlendirir

Zekâtı verilen mal zâhiren eksiliyor gibi görülse de, Allah'ın bereketine mazhariyetle devamlı artmaktadır. Zira bütün kevn ü mekân elinde olan Allah, malının zekâtını veren insana malını artırma yollarını ilham etmektedir ki, bu hükmü aydınlatan pek çok müşahhas misal bulmak mümkündür.

Kalpler Allah'ın elindedir. O, istediği ve hikmeti iktiza ettiği zaman, kalpleri, emrini yerine getirip zekâtını veren kimselere doğru yöneltir ve o insanın ticaretinde ciddi canlanmalar görülür. Bu Allah'ın, zekâtı verilen mala bahşettiği bereketten başka birşey değildir.

Aynı zamanda bu mes'ele, sadece tecrübelerin ürünü olarak ortaya çıkmış bir hüküm de değil, Allah'ın va'di, Rasûlü'nün müjdesi ve meleklerin de duâsının neticesidir.

Allah (c.c) yüce beyanında meâlen: *"İnsanların malları içinde, artması için verdiğiniz faiz, Allah katında artmaz. Fakat Allah'ın rızasını isteyerek verdiğiniz zekâta gelince işte onu verenler, (sevap ve mallarını) kat kat artıranlardır"* buyurmak suretiyle, mallarını artırma düşüncesiyle faize yatırımların gerçekte, maksatlarının aksiyle tokat yediklerini; Allah'ın rızası istikametinde tasaddukta bulunanların ise, daha fazlasıyla berekete nail olduklarını anlatmaktadır.

Bununla ilgili başka bir ayette de: *"Allah, faizi mahveder. Sadakaları ise artırır"* denilmektedir.

Bir başka ayette de: *"De ki: "Rabbim kullarından dilediğine rızık yayar (geniş rızık imkânı verir) (dilediğinin de) rızıkını kısar. Allah için infak ettiğiniz her şeyin (mutlaka Allah) arkasını getirir. (Çünkü) O, rızık verenlerin en hayırlısıdır"* te'minâtı vardır.

Zekât Malın Garantisidir

Allah Rasûlü (s.a.s) sadaka ve zekâtın malı eksiltmediğini bilakis artmasına sebep olduğu üzerinde ısrarla durur: *"Sadaka (zekât), maldan hiç bir şey noksanlaştırmaz"*

Rasûlullah (s.a.s)'ın bu ifadesinden, Allah'ın emtiaya bereket vermesi neticesinde, zâhirdeki noksanlaşmanın, bu bereketle izale edilmesi anlaşılabilir gibi; getirdiği sevap cihetiyle, az fedakârlıkla çok sevap kazandırması da anlaşılabilir.

Zekâtın hem Hakk'a hem de halka karşı bir te'minât unsuru olduğunu Muhibir-i Sadık olan Efendimiz (s.a.s)'den öğrenmekteyiz: *"Mallarınızı zekâtla koruyun, hastalarınızı sadaka ile tedavi edin, belalara karşı duâlarla hazırlıklı olun."*

Yani fakirin eli ve dili zekâtla başkalarına zarar veremez hale gelecek ve siz, başkaldırmaya müheyya bir sınıfın önünü, hem de daha onun aklına kötü duygular gelip taht kurmadan evvel izale etmiş; malınızı, sağlam kalelerin, yüksek surların koruması altına almış ve onu emniyete, güvene kavuşturmuş olacaksınız.

"İnfak et ki, infaka mazhar olasın" diyen Allah Rasulü (s.a.s), sadakanın, Allah tarafından artırılacağını da şu ifadeleriyle anlatmaktadır: *"En temizinden -ki Allah en temizini kabul eder- veren birisinin sadakasını Rahman olan Allah alır. Bu bir hurma bile olsa, Rahman'ın elinde öyle bereketlenir ki, Uhud'dan daha büyük olur. Aynen sizden biriniz, tayını veya deve yavrusunu besleyip büyüttüğü gibi, Allah da (c.c) sizin sadakalarınızı öyle geliştirir."*

Görüldüğü gibi zekâtı verilen mal, Allah'ın teminatı altında ve Rasûlü'nün müjdeleriyle, eksilme değil bilakis artma durumundadır: Zaten, yaşanmış ve yaşanmakta olan birçok hâdise de bunun açık delilidir. (FF-2)

Bir Avuç Hurma da Olsa...

Bu hususta da en güzel örnekler sahabe efendilerimizdir: Abdullah b. Mesud Hazretleri der ki: Sadaka ayeti nazil olunca hepimiz Allah yolunda tasadduk edecek bazı

şeyler bulma arayışına koyulmuştuk. Öyle ki, hamallık yapıp az da olsa para kazanarak infakta bulunmaya çalışıyorduk. Çarşıya-pazara gidip sırtımızda eşya taşıyor, ücretini alır almaz da, “verenler” arasına dahil olmak için Efendimiz’in huzuruna koşuyorduk. Yine bir gün Efendimiz ensâr ve muhacirînin himmetine baş vurdu. Ya bir yere seriyye gönderecekti de ordunun teçhizi için yardım istiyordu ya da çölden gelen fakir insanları doyurmak ve onların ihtiyaçlarını görmek için “verin!” diyordu. Peygamber Efendimiz’in teşvikleri karşısında Hazreti Abdurrahman b. Avf, her zamanki civanmertliğiyle seslendi; “Ya Rasûlallah!” dedi, “Bende dört bin dirhem var, kabul buyurunuz.” Efendimiz çok memnun kalmış ve ona hayır duada bulunmuştu. Hem Rasûl-ü Ekrem Efendimiz’in şevk veren sözlerini duyan hem de cömert insanların büyük fedakârlıklarını gören herkes bu hayır yarışına katılmak istiyordu. Mal-mülk sahipleri böyle bol bol verirken, imkânları geniş olmayanlar da az da olsa verebilecekleri bir şey arıyorlardı. Bunlardan birisi de ensardan fakir bir Müslüman olan Ebu Akîl idi. Onun iki avuç hurmadan başka bir şeyi yoktu. Fakat öyle de olsa adını “hayırda yarışanlar” arasında yazdırmalıydı; elindeki hurmanın bir avucunu ailesine ayırdı, diğerini de himmet mallarının içine kattı.

Evet, Allah’ın rızasını kazanma çok hoş ufuktur; onu “i’lâ-yı kelimetullah” ile yakalama pek kutsal bir vazifedir ve o hususta **rekabetsiz yarışma** da çok güzel bir iştir. **İnsan rızaya kilitlenirse, hasetten fersah fersah uzak durur, gıpta mülâhazalarından bütün bütün kaçınır.** Kendi hakkında takdir edilenlerle yetinir ve içinde bulunduğu şartların izin verdiği ölçüde hayır yarışını sürdürür. Allah’ın rızasını hedefleyen samimi bir mü’min, ümniye ve kuruntuların adamı değildir; o “imkânım olsaydı, elimden gelseydi” bahanelerinin ardına sığınmaz; Allah ne kadar imkân vermişse, işte o kadarıyla, yapabileceği her şeyi yapar ve kendine bahşedilen nimetlerin şükrünü bu şekilde eda ederek sonraki ihsanlara davetiye çıkarır. Kendisi gıptadan uzak kaldığı gibi başkalarını gıptaya sevk etmekten de sakınır. Hedefinde sadece Cenâb-ı Hakk’ın rızası olduğu için, gerekirse iki adım geriye gider; icap ederse bir adım öne çıkar. Yaptığı bir işi başkalarının desteğiyle meydana gelmiş ya da tamamen başkaları tarafından gerçekleştirilmiş gibi göstermek rıza-yı ilahîye daha muvafık geliyorsa, bu defa meseleyi o şekilde ortaya koyar. Onun için sadece vazifenin gereğinin yapılması önemlidir; onu yapanın kim olduğu ise bahse değmeyecek kadar önemsizdir. Konuşulan hakikat olduktan sonra onu kim seslendirirse seslendirsün mühim değildir; hak ve hakikat muzaffer ise zaferi kazandıranlar arasında kendi adının anılıp anılmaması müsavîdir. Çünkü o, kaptanlığını Allah Rasûlü’nün yaptığı bir gemide hizmetçidir; Rasûlüllah’ın gemisi Darüsselam’a ulaştıktan sonra o gemide bulunan herkesin sahil-i selamete çıkacağı da şüphe götürmez bir gerçektir.

İşte, bu mülâhazalara bağlı bir mü’minin haset, kıskançlık ve hatta gıpta ile alâkası olmayacaktır. O, riya ve süm’anın semtine de asla uğramayacaktır. Hayır yarışında önde yürürken, diğer insanların iyilik duygularını coşturmak için imkanları elverdiği ölçüde açıktan infakta bulunduğu anlar olduğu gibi; bir muhtaç gördüğünde gece gündüz demeden hemen onun ihtiyacını gidermeye koştuğu ve bunu yaparken de muhatabını minnet altında

birakmamak için kendini tanıtip bildirmemeye özen gösterip gizliliği tercih ettiği zamanlar da olacaktır. (İY)

“Zenginleşeyim, imkânlarım genişlesin, o zaman veririm” anlayışı geçerli midir?

Günümüzde, mü'minler arasında çok çarpık ve çarpık olduğu kadar da yanlış bir anlayış var. Diyorlar ki; “benim maddî imkânlarım geniş değil, servetim yok, dolayısıyla malî ibadetler, yani zekât, hibe, vakıf, sadaka vs. benim işim değil.” Hayır. Bu düşünce kat'iyen doğru değil. Herkes, Allah'ın kendisine bahsettiği imkânlarla, O'nun yolunda kullukta bulunmakla mükelleftir. Öyleyse, on milyona sahip olan da, yüz milyara sahip olan da, elinde bulundurduğu meblağ içinde, Allah'ın hakkını araştırarak, halkın hakkını araştırarak infakta bulunup Rabbisinin rızasını kazanmaya çalışacaktır. Hususiyle günümüzde, Allah'ın yüce dîninin yüceltilmesi ve yükseltilmesi uğrunda, bu yüce davaya inanan herkesin ama herkesin, sahip bulunduğu imkânlarla bu kervana katılması şarttır. Dolayısıyla “şu anda fakirim, zengin olayım da, ondan sonra infak ederim” mü'min anlayışı değildir ve olamaz da.

Evet, Allah kendi katında amelleri değerlendirirken, onun azlığına ve çokluğuna göre değil, o işin ihlâslıca yapılıp yapılmadığına bakar. Onun için Bediüzzaman'ın ifadeleriyle *“bazen bir zerre ihlâslı amel batmanlarla halis olmayana racih gelebilir.”*

Netice itibariyle; herkes sahip bulunduğu imkânlarla Allah yolunda seferber olmakla mükelleftir. Birinin atı vardır; o atını alıp gider ve kervana katılır; bir diğersinin atı da yoktur, arabası da, o da o haliyle orduya katılır; bir başkasının atı hatta atları yanında, birçok askerî teçhizatı vardır, o da onları alır askere gider ve hep birlikte, Allah yolunda mücadele ederler. İşte bütün bunlar belki de Cenab-ı Hakk indinde atbaşı sayılabilir ve hepsi de aynı sevabı alır. Çünkü bunların hepsi sahip oldukları bütün imkânlarıyla seferber olmuşlardır. (Prizma-1)

Özet:

- 1- Zekât, Allah'ın rahmetine mazhar olma vesilesidir.
- 2- Zekât, malın garantisidir ve berekete vesiledir.
- 3- Zekât, zenginle fakir arasında köprüdür.
- 4- Zekât, Kur'an'da pek çok yerde namazdan hemen sonra zikredilir. İslam'ın şartlarında da namazdan sonra gelir.
- 5- Zekât, malın temizliğidir.
- 6- Herkes imkânları ölçüsünde sorumludur ve herkes imkânları dar da olsa vermelidir.
- 7- Allah, verenlere, bire yedi yüz mükâfat vaat etmektedir. Bu husus, kesretten kinayedir.
- 8- Zekât, malı eksiltmez arttırır. Sebeplerle izah edilemeyecek bu mesele, Allah'ın bir rahmetidir. Dolayısıyla sadaka ve zekât, bir iman meselesidir.

Konuyu hatırlatacak bazı kelimeler:

Köprü, bereket, malın temizlenmesi ve garantisi, artmak, cömertlik.

**وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ
تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ**

Bakara / 110. Namazı kılın, zekâtı verin, önceden kendiniz için yaptığımız her iyiliği Allah'ın katında bulacaksınız. Şüphesiz Allah, yapmakta olduklarınızı noksansız görür.

**يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفَعُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ
لَا بَيْعُ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ**

Bakara / 254. Ey iman edenler! Kendisinde artık alış-veriş, dostluk ve kayırma bulunmayan gün (kıyamet) gelmeden önce, size verdiğimiz rızıktan hayır yolunda harcayın. Gerçekleri inkâr edenler elbette zalimlerdir.

**يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفَعُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا
لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِآخِذِيهِ إِلَّا
أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَنِ حَمِيدٍ**

Bakara / 267. Ey iman edenler! Kazandıklarınızın iyilerinden ve rızık olarak yerden size çıkardıklarımızdan hayra harcayın. Size verilse, gözünüzü yummadan alamayacağınız kötü malı, hayır diye vermeye kalkışmayın. Biliniz ki Allah zengindir, övgüye lâyıktır.

**وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ رَبًّا لِيَرْزُبُوا فِي أَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرْزُبُوا عِنْدَ اللَّهِ
وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ زَكَاةٍ تُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُضْعِفُونَ**

Rum / 39. İnsanların mallarında artış olsun diye verdiğiniz herhangi bir faiz, Allah katında artmaz. Allah'ın rızasını isteyerek verdiğiniz zekâta gelince, işte zekât veren o kimseler, evet onlar (sevaplarını ve mallarını) kat kat arttıranlardır.

**إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا
وَالْمَوْلَاةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ
السَّبِيلِ قَرِيصَةً مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ**

Tevbe / 60. Sadakalar (zekâtlar) Allah'tan bir farz olarak ancak, yoksullara, düşkünlere, (zekât toplayan) memurlara, gönülleri (İslâm'a) ısındırılacak olanlara, (hürriyetlerini satın almaya çalışan) kölelere, borçlulara, Allah yolunda çalışıp cihad edenlere, yolcuya mahsustur. Allah pek iyi bilendir, hikmet sahibidir.

الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ
وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ سَخِرَ اللَّهُ مِنْهُمْ
() وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

اسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً
فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي
الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

Tevbe / 79-80. Sadakalar hususunda, müminlerden gönüllü verenleri ve güçlerinin yettiğinden başkasını bulamayanları çekiştirip onlarla alay edenler var ya, Allah işte onları maskaraya çevirmiştir. Ve onlar için elem verici azap vardır. (Ey Muhammed!) Onlar için ister af dile, ister dileme; onlar için yetmiş kez af dilesen de Allah onları asla affetmeyecek. Bu, onların Allah ve Resûlünü inkâr etmelerinden ötürüdür. Allah fâsıklar topluluğunu hidayete erdirmez.

Zekat ve Farziyeti

Zekât, sözlükte “temizlemek, çoğalmak ve büyüme” anlamlarına gelir. İslamî terminolojide ise, dinen zengin sayılan bir Müslümanın, seneden seneye malının belli bir miktarını Müslüman fakirlere Allah rızası için vermesidir. (Temlik: Verilen zekâtı fakirin mülkiyetine geçirmesi demektir.)

Zekât, Kur’ân-ı Kerim’de 34 yerde zikredilmiştir. Farziyeti, namaz ile birlikte Kur’an’da sürekli tekrar edilen şu âyet-i kerîme ile sâbittir. “Namazı kılın, zekâtı verin...” (Bakara, 43, 83, 110; Nûr, 56; Müzzemmil, 20; Nisâ, 77).

Namaz dinin direği ve kıvamı olduğu gibi, zekât da İslâm’ın kantarası, yani köprüsüdür. Demek, birisi dini, diğeri asayışı muhafaza eden İlâhî iki esastırlar. Bunun için birbiriyle bağlanmışlardır. (İşaratü’l-İcaz)

Zekât Kimlere Verilir

“Zekâtlar sadece fakirlere, düşkünlere, zekât toplayan görevlilere, kalbleri İslâm’a ısındırılacak olanlara, esirlik ve kölelikten kurtulmak isteyenlere, borçlulara, Allah yoluna ve bir de muhtaç kalmış yolcu ve gariplere mahsustur. Allah tarafından kesin olarak böyle farz buyruldu. Allah alîmdir, hakîmdir (her şeyi bilir, tam hüküm ve hikmet sahibidir).” (Tevbe Suresi, 9/60) buyrulur.

Sadaka ve Zekâta Şeytan ve Nefis Faktörü

Sadaka ve zekât vermede, şeytan ve nefsin menfi baskısının önemi büyüktür. Herbiri, insana, zekât ve sadakanın malda eksikliğe sebep olacağını ve neticede fakirlik gibi bir problemle karşı karşıya kalınacağını telkin ederler. Bu konuda Yüce Mevla, onların telkinlerine mukabil bizlere şu uyarıda bulunmaktadır: “Şeytan sizi fakirlikle korkutur (fakir düşeceğinizi söyleyerek sadaka vermekten geri kalmanızı ister) ve size çirkin şeyleri yapmayı emreder. Allah ise, size kendi katından mağfiret ve lütf vadediyor. Şüphesiz Allah’ın lütfu geniştir, O bilendir.”

Zekâtın Kazandırdıkları

1- Zekât Rahmete Vesiledir

Zekat, kulu Allah’a yaklaştırmanın yanında, O’nun rahmetine de vesiledir. Zira, daha çok Allah (cc)’ın rahmetine nail olanlar, O’nun emirleri doğrultusunda hareket edenlerdir. Başkalarına merhamet edip ihtiyaçlarını gidermek ise, İlâhî rahmete karşı çıkarılmış en büyük davetiyedir. Allah Rasûlü (sav): “Birbirlerine rahmet duygularıyla muâmele edenlere Rahmân da merhamet eder. (Öyleyse) siz, yeryüzündekilere merhamet edin ki ehl-i sema da size merhamet etsin” derken bu hakikati ifade etmektedir. Kur’ân-ı Kerim’de zekatın, Allah’ın rahmetini celbettiği meâlen şu ifadelerle anlatılmaktadır: “Rahmetim ise her şeyi kaplamıştır. Onu takva dâiresinde yaşayanlara, zekat verenlere ve ayetlerimize inananlara yazacağım.”; “Namazı kılın, zekatı verin, Rasul’e de itaat edin ki, merhamete mazhar olasınız.”

Yoksulun elinden tutmak, maddî-manevî zayıf olanlara yardımda bulunmak, köleyi memnun etmek ve anne-babaya infak gibi maddeye dayalı fiillerin, Allah’ın rahmetine vesile olduğunu İnsanlığın İftihar Tablosu’ndan da öğreniyoruz: “Şu dört özelliği kendisinde toplayana, Allah rahmetini neşreder ve onu cennetine koyar: Yoksulu koruyan, zayıfa yardım eden, köleye yumuşak davranan ve anne-babasına infak eden.”

Aynı zamanda zekat, bela ve musibetlere karşı bir siper konumundadır ki, bu da Rahmet-i İlâhî’nin tecellisidir. Zekat farizasının yerine getirilmediği durumlarda, Allah’ın rahmetinin de kesileceğini, yine Allah Rasûlü (sav) bildirmektedir: “Mallarının zekatını vermeyen topluluğa semadan rahmet kapıları kapanır, yağmurdan mahrum kalırlar. Şayet hayvanlar da olmasa, onlar yağmurdan nasip alamazlar.” (FF-2)

2- Zekat Allah’a Yaklaştırır

Zekâtın minumum ölçüsünü ve kimlere verileceğini Allah tayin etmiştir. Kul, Allah'ın kendisi için takdir buyurduğu şeyi yerine getirmekle O'na yaklaşıma yoluna girmiştir ki, kutsî bir hadis bu kurbiyeti şu şekilde açıklamaktadır: “Kulum, bana kendisine farz kıldıklarımın daha sevimli bir şeyle yaklaşamaz. Nafilelerle de bana öyle yaklaşır ki, neticede ben onu severim. Bir de onu sevince artık onun işiten kulağı, gören gözü, tutan eli, yürüyen ayağı olurum. Benden bir şey isterse veririm, bana sığırsa sığındığı şeyden onu muhafaza ederim.”

Zekâtın, ibadet olarak kişiyi Allah'a yaklaştırdığı gibi şahsın cömertlik ve eli açıklığı da kurbiyete, Allah'a yakın olmaya vesile olur. Zira; Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) hadislerinden de anladığımız gibi cömertlik, insanı kötülüklerden uzaklaştırıp Hakk'a yaklaştırmaktadır: “Cömert, Allah'a yakın, cennete yakın, insanlara yakın ve cehennemden uzaktır. Cimri Allah'tan uzak, insanlardan uzak ve cehenneme yakındır. Cahil; ama cömert olan, âbid; ama cimri olandan Allah'a daha sevimlidir.”¹¹⁷

Cömertlik, Allah'ın, “Cevâd” ismiyle rezonansa geçmenin adıdır. İnsan, yaptığı işlerde ne ölçüde esma-i ilahi ile münasebet halinde ise, neticede elde ettiği faydalar aynı nispette olacaktır. Bir hadislerinde Allah Resûlü şöyle buyurmaktadır: “Allah Cevâd'dır ve cömertliği sever; güzel ahlâkı da sevmesine mukabil çirkin huyları sevimsiz ve kerih görür.”¹¹⁸

Verme Allah ahlâkıdır. Allah ahlâkıyla ahlâklanmak ise, her zaman ve her yerde, ayağın daima sağlam zemine basması demektir.

Demekki; zekât, fakiri zengine yaklaştırdığı gibi, zengini de Ganiyy-i Mutlak olan Allah'a yaklaştırmakta, kul ile Rab arasındaki münasebeti kuvvetlendirmektedir.

3- Zekat Cimriliği Önler

“Aman ha!.. Cimrilikten sakının. Çünkü sizden öncekiler, cimrilik sebebiyle helak oldular. Onlar cimriliği emretti, halk da cimrilik yaptı; onlar akrabalık bağlarını kesmeyi emretti, insanlar da akrabalar arası ilişkiyi kesti; onlar taşkınlık yapmayı emrettiler, insanlar da her türlü ahlâksızlığı yaptılar.”¹²⁰

Zekâtın emredildiği ifadelerden birinde “tezkiye” ibaresi vardır ki, zekâtın fakiri, kin ve nefret gibi duygulardan; zengini de cimrilik hastalığından temizleyeceğine işaret etmektedir.

Kazanılan mal içinde, başkalarının da hakkının bulunduğu düşüncesini kabul ettiren zekât, aynı zamanda insanları maddeye düşkünlükten kurtarır. Gerçek mülkün sahibini

idrakle, “Allah’ın mülkünden yine Allah’ın emriyle, O’nun tayin ettiği yerlere veriyorum.” düşüncesiyle cimrilik fikrini ortadan kaldırır. Bir insandan cimrilik düşüncesinin uzaklaşması ise, onun Allah’a yaklaşması demektir. “Kim nefsinin cimriliğinden kurtulursa işte onlar kurtuluşa erenlerdir.”¹²¹

Bunun aksi; yani Allah’ın verdiğiinden vermeme düşüncesi ise, insanın ebedî hayatı adına tehlikeli zeminde dolaşması sayılmaktadır ki, “Allah’ın kereminden kendilerine verdiği cimrilik edenler, onu, kendileri için hayırlı sanmasınlar. Hayır, o kendileri için şerdir. Cimrilik ettikleri şeyler kıyamet günü boyunlarına dolandırılacaktır. Göklerin ve yerin mirası Allah’ındır. (Bütün mülk O’na aittir ve O’na kalacaktır) Allah, yaptıklarınızdan haberdardır.”¹²² mealindeki âyet bu akibeti hatırlatmaktadır.

4- Zekât Her Yönden Temizliktir.

Bir hadiste, zekât ve sadaka için Efendimiz “insanların kiri”¹²⁸ buyururlar. Demek ki mal, bu kirli kısım ayrıldıktan sonra temiz olmaktadır. İşte zekât, malı böyle kirlerden temizlemek için vardır.

“Onların mallarından, kendilerini temizleyecek ve yüceltecek bir sadaka al...”¹²⁹

“Allah zekâtı, geride kalan mallarımızı temizlemesi için farz kıldı.”¹³⁰

5- Zekât Malı Bereketlendirir

Zekâtı verilen mal zahiren eksiliyor gibi görülse de, Allah’ın bereketine mazhariyetle devamlı artmaktadır. Zira bütün kevn ü mekân elinde olan Allah, malının zekâtını veren insana malını artırma yollarını ilham etmektedir ki, bu hükmü aydınlatan pek çok müşahhas misal bulmak mümkündür.

Kalpler Allah’ın elindedir. O, istediği ve hikmeti iktiza ettiği zaman, kalpleri, emrini yerine getirip zekâtını veren kimselere doğru yöneltir ve o insanın ticaretinde ciddi canlanmalar görülür. Bu Allah’ın, zekâtı verilen mala bahşettiği bereketten başka birşey değildir.

Aynı zamanda bu mes’ele, sadece tecrübelerin ürünü olarak ortaya çıkmış bir hüküm de değil, Allah’ın va’di, Rasûlü’nün müjdesi ve meleklerin de duasının neticesidir.

Allah (cc) yüce beyanında mealen: “İnsanların malları içinde, artması için verdiğiniz faiz, Allah katında artmaz. Fakat Allah’ın rızasını isteyerek verdiğiniz zekata gelince işte onu verenler, (sevap ve mallarını) kat kat artırırlardır” buyurmak suretiyle, mallarını artırma düşüncesiyle faize yatıranların gerçekte, maksatlarının aksiyle tokat yediklerini; Allah’ın

rızası istikametinde tasaddukta bulunanların ise, daha fazlasıyla berekete nail olduklarını anlatmaktadır.

Bununla ilgili başka bir ayette de: “Allah, faizi mahveder. Sadakaları ise artırır” denilmektedir.

Bir başka ayette de: “De ki: “Rabbim kullarından dilediğine rızıkı yayar (geniş rızık imkânı verir) (dilediğinin de) rızkını kısar. Allah için infak ettiğiniz her şeyin (mutlaka Allah) arkasını getirir. (Çünkü) O, rızık verenlerin en hayırlısıdır” te’minâtı vardır.

Allah Rasûlü (sav) de sadaka ve zekatın malı eksiltmediğini, bilakis artmasına sebep olduğunu ihtar eder. Zaten “Sadaka (zekat), maldan hiçbir şey noksanlaştırmaz” hadisi de bunun açık misalidir. (FF-2, Kur’an’dan Damlalar)

İşte, ey derd-i maişetle sersem olmuş ve hırs-ı dünya ile sarhoş olmuş kardeşler! Hırs bu kadar muzır ve belâlı birşey olduğu halde, nasıl hırs yolunda her zilleti irtikâp ve haram-helâl demeyip her malı kabul ve hayat-ı uhreviyeye lâzım çok şeyleri feda ediyorsunuz; hattâ erkân-ı İslâmiyenin mühim bir rûknü olan zekâtı, hırs yolunda terk ediyorsunuz? Halbuki, zekât, her şahıs için sebep-i bereket ve dâfi-i beliyyattır. Zekâtı vermeyenin, herhalde elinden zekât kadar bir mal çıkacak; ya lüzumsuz yerlere verecektir, ya bir musibet gelip alacaktır. (22. Mektup)

Evet, zekât vermek ve iktisat etmek, malda bittecrûbe sebep-i bereket olduğu gibi, israf etmekle zekât vermemek, sebep-i ref-i bereket olduğuna hadsiz vakıat vardır. (19. Lema)

6- Zekât Mala Ebediyet Kazandırır

İnsan, elde ettiği şeyleri ebedî hayat adına değerlendirdiğinde, bu o kimsenin, hissini müsbet yola kanalize etmesi ve büyük bir yatırım adına ciddi adımlar atması demektir. Bilhassa bu yatırıma esas teşkil eden iki önemli husus vardır ki o da, mal ve canın Allah yolunda kullanılması ve feda edilmesidir. Ancak bu şekilde mal ve cana ebediyet kazandırılm, karşılığında da büyük mükâfatlar elde edilmiş olur. Evet, malı ebedileştirmenin yolu, bütün çeşitleriyle infak, can ebedileştirmenin yolu da maddî-manevî, küçük-büyük cihaddır. Allah (c.c.) yüce beyânında şöyle buyurmaktadır:

“Allah mü’minlerden canlarını ve mallarını cennet mukabilinde satın almıştır.”

Akabe Bey'atları esnasında, Allah Rasûlü'nün tekliflerine “evet” dediklerinde karşılık olarak elde edecekleri şeyin ne olacağını soran ensara, Peygamber Efendimiz (s.a.s.); “Cennet” cevabını vermişti ki, bu, mal ve canın Allah yolunda kullanılmasıyla, onlara ebedî âlemde verilecek mükâfattan başka bir şey değildi.. (FF-2, Perspektif)

Sadaka ve zekâtın, daha dünyadayken ahiret adına malı ebedileştirme fonksiyonunu, Allah Resûlü'nün kavî ve fiîlî sünnetinde de görmekteyiz.

“Âdemoğlu ‘malım, malım’ der. Hâlbuki ey Âdemoğlu! Senin malından (Sana kalan sadece) yiyip bitirdiğin, giyinip eskittiğin ve sadaka olarak verip bıraktığından başkası değildir.”

Demek ki; şu fâni âlemde kullanılan malın, bâkî âleme ait bir sermaye haline getirilmesi mümkündür ve bunun yolu da, zekât, sadaka gibi fiillerle onun ebedileştirilmesidir.

7- Zekat Malı Kenz Olmaktan Kurtarır

“Altın ve gümüşü stok edip Allah yolunda harcamayanları, acıklı bir azap ile müjdele. Kıyamet gününde stok edilen o paralar, cehennem ateşi haline getirilecek de, stok edenlerin yüzleri, arkaları ve yan tarafları onunla dağlanacak ve kendilerine şöyle denilecektir: İşte bu, sizin yalnız kendiniz için stok ettiklerinizdir. Yapadurduğunuz kenizlerden dolayı tadın bakalım azabı...” (Tevbe Suresi 9/34-35)

Zekâtı verilmeyen altın, gümüş ve diğer malların, ahirette sahibine yapacakları işkenceyi, Allah Resûlü de anlatmaktadır. O'nun beyanlarından anladığımız kadarıyla zekâtı verilmeyen altın ve gümüş, kızdırılmış levhalar halinde sahibinin vücuduna bastırılacak ve onlarla sahiplerinin vücutları dağlanacaktır. Yine zekâtı verilmeyen deve, sığır, koyun, at ve merkepler de, olduklarından daha büyük hale getirilip sahiplerini şiddetle çiğneme, ısırma ve süsmek suretiyle işkencede birer alet olacaklardır.

Diğer bir hadislerinde Allah Resûlü, zekâtı verilmeyen malın kıyamet günü zehirli yılan şekline girerek sahibine vereceği eziyeti şu şekilde anlatmaktadır:

“Bir kimsenin elinde mal bulunur da zekâtını vermezse o mal, kıyamet gününde zehirinin fazlalığından başının tüyleri dökülmüş dazlak başlı bir yılan şeklinde temsil olunur. Sahibi nereye giderse gitsin onu takip eder. Sahibi de devamlı ondan kaçır ve ona şöyle denilir: ‘Bu, senin cimrilik ettiğin malındır.’ Bakar ki, başka kurtuluş çaresi yok, elini yılanın ağzına sokar, o da devenin yem kemirmesi gibi onun elini çiğneyerek ona işkence eder.”

“Zekâtını ödemediğin mal yerin altında gömülü bile olsa kenz değildir. Zekâtını ödemediğin mal açıkta da olsa kenzdir.”

8- Zekat Malın Garantisidir

Zekatın hem Hakk’a hem de halka karşı bir te’minât unsuru olduğunu Muhibir-i Sadık olan Efendimiz (sav)’den öğrenmekteyiz:

“Mallarınızı zekatla koruyun, hastalarınızı sadaka ile tedavi edin, belalara karşı duâlarla hazırlıklı olun.”

Yani fakirin eli ve dili zekâtla başkalarına zarar veremez hale gelecek ve siz, başkaldırmaya müheyya bir sınıfın önünü, hem de daha onun aklına kötü duygular gelip taht kurmadan evvel izale etmiş; malınızı, sağlam kalelerin, yüksek surların koruması altına almış ve onu emniyete, güvene kavuşturmuş olacaksınız.

“İnfak et ki, infaka mazhar olasın” diyen Allah Rasulü (sav), sadakanın, Allah tarafından artırılacağını da şu ifadeleriyle anlatmaktadır: “En temizinden -ki Allah en temizini kabul eder- veren birisinin sadakasını Rahman olan Allah alır. Bu bir hurma bile olsa, Rahman’ın elinde öyle bereketlenir ki, Uhud’dan daha büyük olur. Aynen sizden biriniz, tayını veya deve yavrusunu besleyip büyüttüğü gibi, Allah da (cc) sizin sadakalarınızı öyle geliştirir.”

Görüldüğü gibi zekatı verilen mal, Allah’ın teminatı altında ve Rasûlü’nün müjdeleriyle, eksilme değil bilakis artma durumundadır: Zaten, yaşanmış ve yaşanmakta olan birçok hâdise de bunun açık delilidir. (FF-2)

9- Zekât Tükenmeyen Arzuların Önüne Geçer

“Âdemoğlunun altından bir vadisi (bir vadi dolusu altını olsa) iki vadi olmasını ister. Onun ağzını (gözünü) topraktan, başka bir şey doldurmaz. Allah, tevbe edenlerin tevbesini kabul eder.”

“Âdemoğlu büyüdükçe onunla birlikte iki özellik daha büyür: Mal sevgisi (başka rivayetlerde dünya sevgisi şeklindedir) ve tûl-i emel (tükenmez arzular).”

Zekât, elde edilen malın, Allah’ın emrettiği nisbet ve istikamette verilmesi demektir. Böylece zekât ebedi âlemi hatırlatmakta ve insan, fitratındaki dünya sevgisi ve tûl-i emeli, ebedi âleme göre şekillendirmekte; âdeta mecazi olan dünya sevgisi ve tûl-i emeli, ahirete ilgi ve alakaya çevirmektedir. Çünkü, nassların teminatıyla Allah yolunda verilen her şeyin ahirette karşılığının alınacağı bilinmektedir. Bu ise, işlerin dünyanın dar çerçevesini aşır

ukbanın sınırsız buudlarına göre yapılmasını gerektirmektedir. Ayrıca zekât, ömrün sınırlı, dünyada ebedi kalmanın imkânsız ve ahirete gidişin mecburî olduğunu hatırlatarak insanı ebedi âleme hazırlar. Bu yönüyle de ahiret için teşvik edici olur. Bu da insan için az bir kazanç değildir.

10- Zekat Duaya Vesiledir

Zekât, çok yönlü duaya vesile olmaktadır. Kur'ân'ın ifadesiyle, başta Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) duasına vesile olduğu gibi, zekâtı alanın duasını da celbetmektedir. İhtiyaç içinde olan kimsenin elinden tutan bir zengin için, başta ihtiyacı giderilen şahıs olmak üzere, onun yakınları da dua ederlerken melekler de dua etmektedir.

Yüce beyanın zekât ve sadaka verenlere karşı Allah Resûlü'ne tavsiyesi;

“Onlara dua et, çünkü senin duan, onlar için büyük bir huzur ve tatmin kaynağıdır.” şeklindedir. Peygamberimiz'in de zekât verenler için dua ettiğini görmekteyiz. Zekât vermek isteyen bir topluluğa, “Allah'ım bunlara rahmetinle muamele et, dualarını kabul buyur.” şeklinde dua eden Efendimiz, bazen de dualarında zekât veren şahsın ismini zikretmiştir ki, Abdullah b. Ebî Evfâ bunlardan birisidir.

Zekat veya sadaka verene melekler de dua ederler: “İnsanların (hayırla) sabahladıkları her gün iki melek iner ve onlardan biri: ‘Allah'ım, infak edenin malına bereket ver, arkasını getir.’ diye dua, diğeri de ‘Allah'ım malını (cimrilik edip) tutan için telef ver.’ diye beddua ederler.”

11- Zekât Günahlara Kefarettir

Diğer ibadetlerde olduğu gibi; zekâtın da hatalara keffaret olduğunu bize yüce beyan bildirmektedir: “Eğer siz namazı dikkatli bir şekilde tamtamına eda eder, zekâtı verir; elçilerime iman eder, onlara sahip çıkar, Allah rızası için gerekli yerlere harcayarak Allah'a güzel bir tarzda ödünç verirseniz, ben elbette sizlerin kusurlarını örter ve elbette sizi içinden ırmaklar akan cennetlere yerleştiririm.”

Efendimiz, diğer ibadetlerin yanında zekâtın günahlara keffaret olduğunu ifade buyururlarken şu ifadeleri kullanmıştır:

“Kişinin evi, ailesi ve komşusundaki fitnelere karşı namazı, zekâtı, iyiliği emir ve kötülükten uzaklaştırması kefarettir.”

12- Zekât, Maddenin Esiri Olmaktan Kurtarır

Allah Resûlü, bir hadislerinde bu hastalığa işaret ederek şöyle buyurmaktadır: “Altının, gümüşün, kadife ve ipek gömleklerin kullarına yazıklar olsun; şayet kendilerine bunlardan bir şey verilirse hoşlarına gider, sevinir; verilmemesini ise hazmedemezler.”

Bu hastalığın en önemli çaresi yine zekâtıdır. Zira zekât, nisab miktarına ulaşan malın bir bölümünü, emredilen yere veren şahsın kalbindeki mal sevgisini ebedi âleme endeksli olarak dizayn etmekte, onu maddenin esiri olmaktan kurtarmaktadır.

Bir Avuç Hurma da Olsa...

Bu hususta da en güzel örnekler sahabe efendilerimizdir: Abdullah b. Mesud Hazretleri der ki: Sadaka ayeti nazil olunca hepimiz Allah yolunda tasadduk edecek bazı şeyler bulma arayışına koyulmuştuk. Öyle ki, hamallık yapıp az da olsa para kazanarak infakta bulunmaya çalışıyorduk. Çarşıya-pazara gidip sırtımızda eşya taşıyor, ücretini alır almaz da, “verenler” arasına dahil olmak için Efendimiz’in huzuruna koşuyorduk. Yine bir gün Efendimiz ensâr ve muhacirînin himmetine baş vurdu. Ya bir yere seriyye gönderecekti de ordunun teçhizi için yardım istiyordu ya da çölden gelen fakir insanları doyurmak ve onların ihtiyaçlarını görmek için “verin!” diyordu. Peygamber Efendimiz’in teşvikleri karşısında Hazreti Abdurrahman b. Avf, her zamanki civanmertliğiyle seslendi; “Ya Rasûlallah!” dedi, “Bende dört bin dirhem var, kabul buyurunuz.” Efendimiz çok memnun kalmış ve ona hayır duada bulunmuştu. Hem Rasûl-ü Ekrem Efendimiz’in şevk veren sözlerini duyan hem de cömert insanların büyük fedakarlıklarını gören herkes bu hayır yarışına katılmak istiyordu. Mal-mülk sahipleri böyle bol bol verirken, imkanları geniş olmayanlar da az da olsa verebilecekleri bir şey arıyorlardı. Bunlardan birisi de ensardan fakir bir Müslüman olan Ebu Akîl idi. Onun iki avuç hurmadan başka bir şeyi yoktu. Fakat, öyle de olsa adını “hayırda yarışanlar” arasında yazdırmalıydı; elindeki hurmanın bir avucunu ailesine ayırdı, diğerini de himmet mallarının içine kattı.

Evet, Allah’ın rızasını kazanma çok hoş ufuktur; onu “i’lâ-yı kelimetullah” ile yakalama pek kutsal bir vazifedir ve o hususta rekabetsiz yarışma da çok güzel bir iştir. İnsan rızaya kilitlenirse, hasetten fersah fersah uzak durur, gıpta mülahazalarından bütün bütün kaçınır. Kendi hakkında takdir edilenlerle yetinir ve içinde bulunduğu şartların izin verdiği ölçüde hayır yarışını sürdürür. Allah’ın rızasını hedefleyen samimi bir mü’min, ümniye ve kuruntuların adamı değildir; o “imkânım olsaydı, elimden gelseydi” bahanelerinin ardına sığınmaz; Allah ne kadar imkân vermişse, işte o kadarıyla, yapabileceği her şeyi yapar ve kendine bahşedilen nimetlerin şükrünü bu şekilde eda ederek sonraki ihsanlara davetiye çıkarır. Kendisi gıptadan uzak kaldığı gibi başkalarını gıptaya sevk etmekten de sakınır.

Hedefinde sadece Cenâb-ı Hakk'ın rızası olduğu için, gerekirse iki adım geriye gider; icap ederse bir adım öne çıkar. Yaptığı bir işi başkalarının desteğiyle meydana gelmiş ya da tamamen başkaları tarafından gerçekleştirilmiş gibi göstermek rıza-yı ilahîye daha muvafık geliyorsa, bu defa meseleyi o şekilde ortaya koyar. Onun için sadece vazifenin gereğinin yapılması önemlidir; onu yapanın kim olduğu ise bahse değmeyecek kadar önemsizdir. Konuşulan hakikat olduktan sonra onu kim seslendirirse seslendirsin mühim değildir; hak ve hakikat muzaffer ise zaferi kazandıranlar arasında kendi adının anılıp anılmaması müsavîdir. Çünkü o, kaptanlığını Allah Rasûlü'nün yaptığı bir gemide hizmetçidir; Rasûlüllah'ın gemisi Darüsselam'a ulaştıktan sonra o gemide bulunan herkesin sahil-i selamete çıkacağı da şüphe götürmez bir gerçektir.

İşte, bu mülahazalara bağlı bir mü'minin haset, kıskançlık ve hatta gıpta ile alâkası olmayacaktır. O, riya ve süm'anın semtine de asla uğramayacaktır. Hayır yarışında önde yürürken, diğer insanların iyilik duygularını coşturmak için imkanları elverdiği ölçüde açıktan infakta bulunduğu anlar olduğu gibi; bir muhtaç gördüğünde gece gündüz demeden hemen onun ihtiyacını gidermeye koştuğu ve bunu yaparken de muhatabını minnet altında bırakmamak için kendini tanıtıp bildirmemeye özen gösterip gizliliği tercih ettiği zamanlar da olacaktır. (İY)

“Zenginleşeyim, imkânlarım genişlesin, o zaman veririm” anlayışı geçerli midir?

Günümüzde, mü'minler arasında çok çarpık ve çarpık olduğu kadar da yanlış bir anlayış var. Diyorlar ki; “benim maddî imkânlarım geniş değil, servetim yok, dolayısıyla malî ibadetler, yani zekât, hibe, vakıf, sadaka vs. benim işim değil.” Hayır. Bu düşünce kat'iyen doğru değil. Herkes, Allah'ın kendisine bahşettiği imkânlarla, O'nun yolunda kullukta bulunmakla mükelleftir. Öyleyse, on milyona sahip olan da, yüz milyara sahip olan da, elinde bulundurduğu meblağ içinde, Allah'ın hakkını araştırarak, halkın hakkını araştırarak infakta bulunup Rabbisinin rızasını kazanmaya çalışacaktır. Hususiyile günümüzde, Allah'ın yüce dîninin yüceltilmesi ve yükseltilmesi uğrunda, bu yüce davaya inanan herkesin ama herkesin, sahip bulunduğu imkânlarla bu kervana katılması şarttır. Dolayısıyla “şu anda fakirim, zengin olayım da, ondan sonra infak ederim” mü'min anlayışı değildir ve olamaz da.

Evet, Allah kendi katında amelleri değerlendirirken, onun azlığına ve çokluğuna göre değil, o işin ihlaslıca yapılıp yapılmadığına bakar. Onun için Bediüzzaman'ın ifadeleriyle “bazen bir zerre ihlaslı amel batmanlarla halis olmayana racih gelebilir.”

Netice itibariyle; herkes sahip bulunduğu imkânlarla Allah yolunda seferber olmakla mükelleftir. Birinin atı vardır; o atını alıp gider ve kervana katılır; bir diğèrinin atı da yoktur, arabası da, o da o haliyle orduya katılır; bir başkasının atı hatta atları yanında, birçok askerî teçhizatı vardır, o da onları alır askere gider ve hep birlikte, Allah yolunda mücadele ederler. İşte bütün bunlar belki de Cenab-ı Hakk indinde atbaşı sayılabilir ve hepsi de aynı sevabı alır. Çünkü, bunların hepsi sahip oldukları bütün imkânlarıyla seferber olmuşlardır. (Prizma-1)

Örnek Olmak ve Teşvik Etmek İçin Açıktan Vermek Caiz midir?

Hayır yarışında, dost ve arkadaşların iyilik duygularını harekete geçirmek için sadaka gibi yardımların açıktan yapılması da efdaldır. Zira, insanların atâlet ve lâkaytlıkla me'yusiyet içinde kıvrandığı bir anda, cömertlik hisleriyle dolup şevk ve gayretle salih ameller işleyenler çevrelerindeki kimseleri de çalışmaya ve güzel işlere sevk etmiş olurlar. Nitekim, Peygamber Efendimiz (aleyhi ekmelü't-tehaya) “Sadakayı gizlice vermek, açıkça vermekten efdaldır. Ancak, başkalarının örnek almasını ve onların da amel-i salihte bulunmasını isteyen bir kimse için açıkça vermek daha faziletlidir” buyurmuştur. Evet, dost ve arkadaşlarının nazarlarını da ahiretin yamaçlarına çevirmek isteyen bir insan, açıktan bir hayır yaptığı zaman, onları da sevap kazanmaya teşvik etmekten başka bir maksat taşımaz. Farz olan zekatı da açıkça vererek, hem ilâhî emre uyar hem de başkalarına da bu vazifeyi hatırlatır.

Kur'an-ı Kerim, “Mallarını gece ve gündüz, gizli ve açık hayra sarf edenler var ya, onların mükâfatları Allah katındadır. Onlara korku yoktur, üzüntü de çekmezler” (Bakara, 2/274) buyurmakta; herhangi bir muhtaç gördüğü vakit, hiç gecikmeksizin onun ihtiyacını gideren kimseleri takdir etmekte ve bütün Müslümanları hayırlı işler peşinde koşmaya özendirilmektedir.

Rivayetlere göre; Hazreti Ebu Bekir Efendimiz kırkbin dinarın onbinini gece, onbinini gündüz, onbinini gizli, onbinini de açıkça olmak üzere bir günde tasadduk etmiş ve bu ayet onu takdir sadedinde nazil olmuştur. Yine, Hazreti Ali Efendimiz in sadece dört dirhem gümüşü varken, onun birini gündüz, birini gece, birini açıkça, birini de gizlice fakirlere dağıttığı nakledilmektedir. Ayet-i kerime özellikle bu iki sahabe efedimize işaret ediyor olsa bile, kelim-ı ilahînin hükmü umumîdir ve merhum Elmalılı Hamdi Yazır'ın da dediği gibi, buradaki infak farz, vacip ve nâfile olmak üzere her çeşit infakı içine almaktadır. Dolayısıyla, öyle bir zaman gelir ki, din ve vatan uğrunda bütün mal varlığının infakı gerekir ve öyle bir seferberlik anında herkesi teşvik için açıktan infak etmek daha iyidir. Allah yolunda canın bile

fedâ edilmesi gereken öyle zaman dilimleri olur ki, o durumda insan bütün varlığını infak etse sezâdır. Özellikle, millete rehber olma konumunda bulunanların, yüce hakikatler uğrunda fedakarlık yapmayı avama da öğretmek için mal varlıklarının çoğunu infak etmeleri ve bunu açıktan açığa yapmaları mahza hayırdır ve hatta bir görev bile sayılabilir. (GU)

Soru: Bir insan “Benim kapasitem ve sınırim bu kadar” diyebilir mi?

Cevap: Eğer mevzu, Cenâb-ı Hakk’ın teklif dairesi içinde bir husus ise, böyle bir söz doğru değildir. Allah Teâlâ, insana tâkatını aşan hiçbir şey teklif etmemiştir. Beş vakit namaz, hac ve zekât gibi ibadetler nefse ağır gelebilir. Fakat usûlcülerin dediği gibi bunlar, beşere yüklenebilecek, onların da taşıyabileceği türden vazifelerdir. Tıpkı bir merkûbun (bineğin) belli kilogram yük taşıma kapasitesi olduğu ve üzerine o ölçüde yük vurulduğu gibi, insanın ne kadar yük taşıyacağını bilen Hâlık-ı Kerim, onu fitratına uygun bir kısım sorumluluklarla mükellef kılmıştır. (GU)

Verilen Söz Borçtur

Soru: “Bir sene boyunca şu kadar öğrenciye burs vereceğim, hayır yarışına şu kadar bir infakla dahil olacağım?” diyerek vaade bulunan bir insanın zikrettiği o miktarı mutlaka infak etmesi gerekir mi? Yerine getirilmeyen vaadlerin hükmü nedir?

Cevap: Verilen sözde durma ve ahde vefalı davranma İslâm’ın en önemli esaslarından biridir. Cenâb-ı Hak, pek çok ayet-i kerimede vaade vefalı olmayı ilahî bir ahlâk olarak anlatmakta ve “Verdiğiniz sözü yerine getirin. Sözlerinizden elbette sorumlusunuz” (İsra, 17/34) diyerek bizi de verdiğimiz sözlerin gereğini yapmaya çağırmaktadır.

Verilen sözden ve yapılan ahidden dönmek bir nifak alâmetidir. Buhârî ve Müslim gibi en sahih hadis kaynaklarında Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) “Münâfiğın alâmeti üçtür: Konuştuğunda yalan söyler, vaad edip söz verdiğinde sözünden döner ve kendisine bir şey emanet edildiğinde ihanet eder” buyurmaktadır. Bazı rivayetlerde bunlara dördüncü bir madde daha eklenmekte ve “Kavga ettiğinde haktan sapar, düşmanlıkta aşırı gider” denmektedir. Allah Rasûlü (aleyhi ekmelü’t-tehaya) bir başka hadis-i şerifte de, “Vaad borçtur. Sözünde durmayana yazıklar olsun!” duyurarak vaade vefalı olmamız ikazında bulunmuştur.

Allah’ın rızâsını kazanmak için, malının belli bir miktarını infak etme sözü veren insan, onu kendi nefesine vâcib kılmış sayılır ki, onun bu sözü bir yönüyle nezir (adâk) kategorisinde değerlendirilir. Bir şeye nezreden insan, Allah ile bir nevi sözleşme yapmış

olur. Dolayısıyla, nezrini îfa etmesi, yani, kendi nefesine vâcib kıldığı şeyi yerine getirmesi onun için bir borçtur.

İslâm alimleri, hem borçlunun zimmetinde bulunan mislî eşyayı, yani ölçü ve tartı ile belirlenip benzeri ile ödenebilen şeyleri, hem de bir insanın ödemeyi taahhüt ettiği miktarı “borç” tarifi içinde ele almışlardır. Dolayısıyla, “Şu zaman içinde şu kadar öğrenciye burs vereceğim, şu kadar infak edeceğim?” diyerek vaadde bulunan bir insanın zikrettiği o miktar, onun üzerine borç olur ve mutlaka o miktarı ödemesi gerekir.

Hadis-i şerif’te, bir an önce borcunu ödeme imkânına sahip olduğu halde, borcu ödemeyip geciktirmenin zulüm olduğu belirtilmiştir. Borcunu hiç ödemeyen insana gelince; yine en güvenilir hadis kitaplarında, Rasûlullah Efendimiz’in borçlu olarak ölen kimsenin cenaze namazını kılmadığı rivayet edilmektedir: Bir gün bir cenaze getirilir. Allah Rasûlü “Onun borcu var mıydı?” diye sorar. “Evet iki dinar borcu vardı” cevabını alınca, “Arkadaşınızın namazını siz kılınız” buyurur. Bunun üzerine, Ebû Katâde Hazretleri, “O iki dinarı ben yükleniyorum,” der ve Peygamber Efendimiz ancak o zaman o adamın namazını kılar. İşte, tek başına şu hadise bile bir borcu ödeme hususunda ne denli hassas davranılmasını gerektiğini gösteren çok önemli bir ikazdır.

Sahabe efendilerimiz borç karşısında bu hassasiyeti her zaman ortaya koymuşlardır. Meselâ, vefatına sebep olan hançer darbesini aldığı zaman Hazreti Ömer’in ilk söylediği sözlerden biri de “Bakın bakalım, malım borcumu ödemeye yetecek mi?” sözü olmuştur. “Şayet, yetmeyecekse Adıyy oğullarından, onlarda da yoksa Kureyş’ten alıp borcumu ödeyin!” vasiyetinde bulunmuştur.

Öyleyse, herkes vadinin ardında durmalı, sözünü yerine getirmeli ve taahütte bulunduğu miktarı mutlaka ödemelidir. (İY)

Bana zekât düşmediği için verdiğim şeyleri hep sadakam, zekâtım olsun düşüncesiyle vermişimdir. Fakat şimdi; “Allahım, bilmeyerek birilerinin hakkı benim üzerime geçmiş olabilir. Verdiğim bu şeyleri onun namına al, kabul et ve sevabı onun olsun.” diyerek vermenin daha doğru olacağına inanıyorum. (FF-4)

Sadaka ve İslâmiyet’in getirdiği incelik

Bizim toplumumuzda, dinimizin güzelliklerinden kaynaklanan bir sadaka kültürü de vardır; eşi görülemez bir incelikle örgülenmiş harika bir kültür... Müslümanlar zekât ve sadakayı verirken öyle makul verir ve sadakayı alacak insana öyle güzel şeyler anlatırlar ki, alan verenden daha faziletli bir konumda görünürmüş; yed-i süflâ, yed-i ulyânın üstüne

çıkarmış; yani, sadakayı alan alttaki el, onu veren üstteki elin üstüne çıkarmış. Sadaka veren, mesela, şöyle dermiş: “Allah senden razı olsun. Ben de üzerimdeki bu borcu ne yapayım ne edeyim, diye düşünüyordum. Vazifemi yapmama, büyük bir vebalden kurtulmama vesile oldun. Allah da seni ahiret sıkıntılarından korusun.”

Kur’ân-ı Kerim, verilen zekât ve sadakayı başa kakmayı, alan insanı minnet altında bırakmayı ve bu şekilde ona eziyet etmeyi yapılan işin sevabını iptal edecek bir sebep olarak zikrediyor. Bir âyette şöyle buyruluyor: “Ey iman edenler! Sadaka verdiğiniz kimselere minnet etmek, onları incitmek suretiyle o sadakalarınızı boşa çıkarmayın. Allah’a da, ahirete de inanmadığı halde sırf insanlara gösteriş yapmak için malını harcayan kimsenin durumuna düşmeyin. Onun durumu, üzerinde toprak bulunan kaypak bir kayaya benzer ki, şiddetli bir yağmur olur olmaz toprağı kayıverir, cascavlak kalır. Öyleleri işledikleri hiçbir şeyden sevap ve mükâfat elde edemezler. Zira Allah inkârcılar gürûhunu buna muvaffak eylemez.” (Bakara, 2/264) Ve Kur’ân yine, “Verdiğini çok bularak minnet etme!” (Müddessir, 74/6) diyor. Minnet ederek yapılan hayrın bâd-i heva gideceğini belirtiyor. Bundan dolayı, mü’minler öylesine hassas alışmışlar ki, sağ taraflarındaki bir insana sadaka vermişlerse, bundan sol taraflarındaki adamın dahi haberi olmamış. Yaptıkları hayırları gizli tutmuşlar. Sadece, Efendimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) de hayatı seniyyelerinde birkaç defa yaptığı himmetlere başvurma anlarında başkalarını teşvik için açıktan açığa infakta bulunmuşlar.

Ayrıca, selefimizin, şehrin değişik yerlerine sadaka taşları koyduğunu; onları, zenginlerin para bıraktığı, muhtaç olanın da ihtiyacı kadar aldığı yardım sandukçaları olarak kullandığını biliyoruz. İşte bu, hayrı gizleme ve minnet altında bırakmama hâli, sevabı kat kat artırıyor. Yardıma muhtaç olan insan da kendini minnet altında hissetmeden, “Cenâb-ı Hak, bu insanın vazifesini yapmasına beni vesile etti” düşüncesiyle meseleye yaklaşıyor, o insanın veren eli ötesinde “Rezzâk-ı Hakikî”yi görüyor. (GU)

“Anam!”

Bütün yönleriyle bir derinlik ve enginlik abidesi olan Aîşe-i Sıddîka annemiz cömertlikte de benzersizdi. Rivayet edildiğine göre; bir gün yetmiş bin dinarı halka paylaştırmış, sonra da oturup elbiselerini yamamış ve o yamalı elbiseleri giymişti. Bir başka gün, payına düşen bir malı yüz bin dinara satmış, eline geçen parayı muhtaçlara dağıtmış ve o günün akşamında da, kendisine ayırdığı arpa ekmeğiyle ancak iftar edebilmişti.

Allah’la münasebetlerinde o kadar derin olan anamız, insanları düşünme ve cömertlikte de o denli engindi. Dini anlama arzu ve iştiyakı zaviyesinden eşsiz olduğu gibi,

Allah'a, Rasûlü Ekrem'e, salih kimselere ve Cennete yakın olma, Cehennem'den de fersah fersah uzak bulunma vesilelerini kavramadaki basireti açısından da benzersizdi. Bunları yaptığı dönemde o henüz yirmili yıllarını yaşıyordu. O genç yaşına rağmen bilinmesi gereken mevzuları çok iyi kavramıştı. Kendisine bir husus sorulduğunda dinin objektifliği içerisinde cevaplar veriyor; hiç kimseye gücünün üstünde bir yük yüklemiyordu. Fakat, şahsî hayatı adına sadakat ve vefasına yakışır bir duruş ortaya koyuyor; hep sika ufkunda ve îsar burcunda seyahat ediyordu.

Vermeye Doymayanlar

O, bu konuda yalnız da değildi. Hazreti Osman Efendimiz çok kazanmıştı ama bir emanetçi olduğunun farkındaydı. Ne zaman “yardım” denilse önce o koşuyor; elinde ne varsa hepsini infak ediyor ve Peygamber Efendimizi sevindiriyordu. Hazreti Abdurrahman bin Avf çok zengindi; fakat, servetin kendisinde emanet olarak durduğunun şuuruyla hareket ediyor ve rivayetlere göre üzeri erzak yüklü beş yüz deveyi bir defada tasadduk ediyordu. Ömer bin Abdülaziz devletin başında bir emanetçi memur gibi duruyor, hazinenin dolup taşıdığı bir dönemde kendisi zeytin yağına ekmek bandırarak iftar ve sahur yapıyordu. Leys ibn Sa'd Hazretlerinin yıllık geliri seksen bin dinarı geçiyordu ama kendisine hiçbir zaman zekat farz olmamıştı. Çünkü, eline ne geçerse geçsin, hepsini Allah yolunda harcıyor, istikbal endişesine kapılmadan malını infak ediyordu. Bir gün İmam Malik Hazretleri bir sini hurma hediye gönderince İmam Leys o siniyi altınla dolu olarak iade ediyordu.

Hafızanızı azıcık zorlasanız bu konuda daha yüzlerce misal bulabilirsiniz ve görürsünüz ki, seleflerimiz başkalarıyla alâkalı hüküm verirken dinin değişmeyen kurallarını uygulamış, insanları bütün boşlukları ve zaaflarıyla kabul etmiş, zorlaştırmamış kolaylaştırmışlardır; fakat, kendileri söz konusu olunca da bütün salih amellerini kendi ufukları açısından ele almışlardır. Kendi tatbikatlarının birer kural olarak benimsenmesine mani olmuş, İslâm dininin bir ruhbâniyet şeklinde anlaşılmasını engellemiş ve dinin özündeki kolaylığa, müsamahaya ve kuşaticılığa dikkat çekmişlerdir. Kur'an'da ve Sünnet'te insanların değişik kategoriler içinde değerlendirilmesine uygun şekilde, onlar da bir realitenin gereği olarak kiminin bir damla sadaka vermesini, kiminin de malının içinde başkalarının hakkı bulunduğu şuuruyla biraz daha çok tasadduk etmesini normal görmüş; fakat, kendileri son kuruşlarına kadar bütün mallarını infak etmişlerdir. Bunu yaparken de, hayır ve iyilikleri hiç kimseye duyurmamak, hissettirmemek, riya ve süm'adan uzak kalmak hususlarında da azamî hassas davranmışlar; hatta tasadduklarının Kiramen Katibîn tarafından bilinmesini dahi istememişlerdir. Nitekim, “Kendileri de ihtiyaç duydukları halde yiyeceklerini, sırf Allah'ın

rızasına ermek için fakire, yetime ve esire ikram ederler. Ve derler ki: “Biz size sırf Allah rızası için ikram ediyoruz, yoksa sizden karşılık istemediğimiz gibi bir teşekkür bile beklemiyoruz” (İnsan, 67/8-9) mealindeki ayetler onların ruh halini tasvir etmektedir. Evet, onlar öyle hasbî ve muhlis kullardır ki, hayır ve hasenât karşılığında bir teşekkür bile beklememektedirler.

İman ve Kur’an hizmetine adanmış kimseler de, çalışıp alınlarının teriyle işlerini temin etmelidirler. Kazançlarının üzerinde hep meşruiyet mührü aramalı ve mallarının her zerresinin hesabını Allah’a vermeye hazır bulunmalıdırlar. Onlar da birer emanetçi olduklarının farkında iseler, meşru dairede kazanmaya ve işin içine zerre kadar haram karıştırmamaya dikkat ederek ne kadar kazanabilirlerse kazanmalı ve ellerinden geliyorsa çok zengin olmalıdırlar. Bir gün, Süfyan-ı Sevri Hazretlerinin elinde bir sürü dinar gören bir adam, “Seni Hak dostu olarak biliriz, elindeki bu paralar da neyin nesi?” deyince, Hazreti Süfyan, “Öyle deme; eğer bu kadarcık bir mala sahip olmasaydık, idareciler bizi kapılarında dilenci yapar, eşiklerine mendil serdirirlerdi” der. İşte, başkalarına el açmamak ve onun bunun kapısında mendil sermemek için her mü’min çalışıp çabalamalı, alın teriyle kendi geçimini sağlamalı ve aynı zamanda, kazancında ihtiyaç sahiplerinin de hakkı olduğunu düşünerek malının şükrünü de kendi cinsinden eda etmelidir. (İY)

İlimle insanların dimağlarını, kalblerini aydınlatanlar, onlara değişik istihdam imkânları hazırlayanlar, fakir-fukarayı zekât ve sadakasıyla destekleyenler, insanların en hayırlısıdır. İslâm’da “hayır” tabiri, insanlara zarar verebilecek yoldaki bir taşı kaldırmadan alın da, eğitimden iktisadî hayata kadar herhangi bir eğitim müessesesi kurmaya kadar çok geniş ve şümüllü bir çerçevesi vardır. Zira hadisin ifadesiyle, “İnsanların en hayırlısı onlara faydalı olandır.” (FF-4)

Zengin-fakir dengesi açısından da İslâm’ın içtimâî hayatı düzenleyici getirmiş olduğu birçok esaslar vardır. Zekât, sadaka, kurban, keffaret, hibe, karz-ı hasen bu cümleden sayılabilecek akla gelen ilk esaslardır. Tarihin şehadetiyle sabittir ki, bunlar hayata hayat olduğu dönemde, günümüzde olduğu gibi ne tabakalar arasında korkunç uçurumlar vardı, ne de bu tabakaların birbirlerine beslemiş oldukları kin ve nefret. Zengin zenginliğinin hakkını veriyor, hakkıyla zekâtını gerektiğinde sadakasını muhtaç olan kişilere oluk oluk akıtıyordu. Âdeta onlar Allah’ın -tabir caizse- bir tevzi memuru gibi davranıyorlardı. Yaptıkları onca ihsan ve lütuf karşısında kibir ve çalım içine girmiyor, fakirlere minnet etmiyor, kendilerini Allah malının bir emanetçisi hüviyetinde görerek dağıtımda bulunuyorlardı. Zaten “Onlar

zekât verebilmek için daima faaliyet içindedirler.” (Mü’minun Suresi, 23/4) ayeti, onların bu hâlini tablolştırır. (Prizma-4)

Hedef Sonsuzluk Şerbeti

Gıpta manâsına da gelen “tenâfûs” kelimesi, başkasında görülen bir olgunluğa imrenme, o güzel sıfatı yakalama azmiyle gayret gösterme ve hayırlı bir neticeyi elde etmek için müsabaka yaparcasına çalışma demektir. “Felyetenâfesi’l-mütenâfisûn – İşte yarışacaklarsa insanlar, bu cennet devletine konmak için yarışsınlar!” (Mutaffifîn, 83/26) mealindeki ayet de hayırda yarışmaya teşvik anlamıyla bunu ifade etmektedir. Yani, bu dünyanın cazibedar güzelliklerini elde etmek için birbirini kırarcasına mücadele eden insanların, aslında ebedî huzura kavuşmak ve sonsuzluk şerbeti içmek için yarışmaları gerektiğini belirtmektedir.

Tenâfûs yolunda ve hayır yarışında gıpta ve hasede açık bir rekabet söz konusu değildir. Çünkü, bu yarışta herkes kendi rekorunu kırmakla vazifelidir ve her fert onun için takdir edilen olgunluk eşğine ulaşmaktan sorumludur. Aynı zamanda, bu yarışta herkes birbirinin yardımcıdır. Zira, her fert, şahs-ı mânevînin bir âzâsıdır. Bediüzzaman Hazretlerinin ifadesiyle, bütün mü’minler “Sahil-i selâmet olan Dârüsselâma ümmet-i Muhammediyeyi (aleyhissalâtu vesselâm) çıkararak bir sefine-i Rabbâniyede çalışan hademeler”dir. Öyleyse, her mü’minin cehd ve gayreti, üzerinde buldukları geminin sahile doğru hareketine yardımcı olmakta ve hem fert hem de umum hesabına kâr olarak yazılmaktadır.

Evet, tenâfûste, taksim edilen amellerin yerine getirilmesi neticesinde herkesin hesabına kaydedilen paylaşılmış bir hayır mevzubahistir. Yine, Üstad Hazretlerinin sözleriyle ifade edecek olursak diyebiliriz ki; Hakka hizmet, büyük ve ağır bir defineyi taşımak ve muhafaza etmek gibidir. Ne kadar kuvvetli eller yardıma koşarsa, o defineyi omuzunda taşıyanların daha ziyade sevinmeleri ve memnun olmaları icap eder. Yardıma gelen güçlü insanları kıskanmak şöyle dursun, onların kendilerinden daha ziyade olan kuvvetlerini, tesirlerini ve yardımlarını ciddi bir muhabbetle alkışlamaları gerekir. Aksi halde, yardım etmek isteyen o insanlara rekabetkârâne bakılırsa, o işin ihlası kaçır ve beklenen netice elde edilemez.

Dolayısıyla, Kur’an’ın has talebeleri asla haset etmez, hasete sınır komşusu olan gıpta alanında da dolaşmaz; ama tenâfûste bulunur ve hayırda yarışsınlar. Yani, herbiri diğerini mübarek bir yardımcı olarak görür ve herkes kendi hakkında takdir edilen ve elinden gelen bir

işini tamamlamaya bakar. Meselâ; i'lâ-yı kelimetullah hizmeti yapılırken, bir insan, hoş bir ses ve samimi bir edayla Kur'an tilavet ederek kalbleri yumuşatır; diğeri, güzel bir na't okuyarak gönülleri coşturur ve bir başkası da arkadaşlarından geri kalmaz, birkaç ibretlik söz söyleyerek diğelerinin hazırladığı atmosferi dini anlatma adına değerlendirir. Görüleceği üzere, işler bölüşülür, herkes kendi vazifesini eda eder ve sonunda yine herkes kazanır; bir paylaşma söz konusu olur. Başlangıç itibarıyla, o işin kime ait olduğu belli değildir; mesele sadece bir fert üzerine bina edilmemektedir; o işe herkes iştirak etmekte ve her insan taşın altına elini koymaktadır. Herkes yapabileceğinin en iyisini yapmaya çalışmakta, ortaya bir insanın tek başına elde edemeyeceği bir netice çıkmakta ve elde edilen semere umumun malı olmaktadır. Zaten Kur'an-ı Kerim de böyle bir yarışa teşvik etmekte ve "Öyleyse durmayın, hayırlı işlerde birbirinizle yarışın" (Maide, 5/48) demektedir. (İY)

Sadece zekât vs. verip bedeniyle hizmet etmeyenler, sorumluluklarını yerine getirmiş olurlar mı?

Günümüzde, imân ve Kur'ân'a sahip çıkmada ve onu neşretme vazifesini üzerine alma konusunda, çok defa, madde ön plâna çıkmaktadır. Meselâ; malıyla Allah yolunda mücadele etme, yani onu hak yolunda, zekât ve zekâtın ötesi hibe, vakıf, sadaka vs. şeylerle destekleme.. (Yalnız burada yanlış anlamalara sebebiyet verebilecek ince ve dakik bir noktaya işaret etmek istiyorum). Allah'ın kendilerine mal-mülk ihsan ettiği insanlar, zekâtlarını versinler, hatta zekâtın ötesinde ve onun çok çok üstünde infaklarda bulunsunlar, ama bedenen hizmet yolunda koşmasalar da olur demek doğru değildir. Bu konudaki mütalâalarımı farklı yerlerde ve defaatle arz etmişimdir. Yeri geldiği için kısaca tekrar etmek istiyorum: Meselâ, Hz. Ebû Bekir (ra), İnsanlığın İftihar Tablosu (sav)'nu tanıdığında, Mekke'nin ileri gelen zenginleri arasındaydı. Vefat ettiğinde ise geride bıraktıkları hepimizin mâlumu!. Evet O, Allah Rasûlü'nü (sav) tanıdıktan sonra, bütün mal varlığını İslâm yolunda harcamış ve bitirmişti. Ama beri taraftan da, başta hicret olmak üzere, Bedir, Uhud, Hendek, Hayber, Tebük vs. bütün muharebelere, bütün mücahedelere bedenen de iştirak etmişti. (Prizma 1)